

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



248480

การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย

นภาพัฒน หลุมยงพงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

000253610

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



248480

การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย



นายก่าจร หลุยยะพงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



4 9 8 5 4 5 1 3 2 8

COMMUNICATION AND IDENTITY DISCOURSES OF THE ELDERLY
IN THAI SOCIETY

Mr. Kamjohn Louiyapong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย

โดย

นายกักร หลุยยะพงศ์

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรพรรณ ปิณฑน์โอวาท)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมสุข หินวิมาน)

ก่าจร หลยยะพงศ์ : การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย.
(COMMUNICATION AND IDENTITY DISCOURSES OF THE ELDERLY IN
THAI SOCIETY) อ. ที่ปรีกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 626
หน้า.

248480

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ
วางอยู่บนกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ของสำนักวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งสนใจอำนาจที่กำหนดผู้สูงอายุทั้งอำนาจ
จากผู้อื่นและตัวผู้สูงอายุเอง และเพื่อจะแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทั้งสองด้านของผู้สูงอายุไทย งานวิจัยชิ้น
นี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวทางของฟูโกต์และแฟร์คลาฟ โดยศึกษาเอกสาร และศึกษา
ผู้สูงอายุสองกลุ่มที่ต่างกันในพื้นที่และฐานะ คือ กลุ่ม OPPY และชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม
จ.พิจิตร

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เหริยณุด้านแรก อัตลักษณ์ผู้สูงอายุถูกกำหนดจากสถาบัน 5 แห่ง
คือ สังคม การแพทย์ รัฐ เศรษฐกิจ และการสื่อสาร จนทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นวัตถุ นอกจากนั้น อัตลักษณ์
ผู้สูงอายุยังมีความหลากหลายจนสามารถจำแนกได้ตามอำนาจของสังคมที่กำหนดแบ่งตามยุค คือ ยุคแรก
สังคมเกษตรกรรม: ความชราตามธรรมชาติโลก จะมุ่งเน้นอำนาจสถาบันศาสนาที่ระบุให้ผู้สูงอายุเป็น
ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีพระคุณ และร่างกายอ่อนแอตามสังขาร ยุคที่สอง สังคมอุตสาหกรรม: การจัดระเบียบความ
ชรา จะเป็นยุคที่สถาบันการแพทย์ รัฐ เป็นสถาบันหลักระบุว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อ่อนแอ พึ่งพิง จึงจำเป็นต้อง
ก้าวมาจัดระเบียบ ส่วนอัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิมนั้นถูกลดระดับเป็นอัตลักษณ์รอง และยุคที่สาม สังคมข้อมูล
ข่าวสาร: ความชราที่จัดการได้ เป็นยุคที่สถาบันการสื่อสาร ใช้แนวทางการแพทย์และสังคมสมัยใหม่เริ่มให้
ผู้สูงอายุผู้ที่สามารถจัดการตนเองได้ เป็นผู้ที่จะลดหรือหยุดยั้งความชรา

ในเหริยณุดีกด้าน แม้สถาบันสังคมกำหนดความหมายอย่างเข้มข้น แต่ผู้สูงอายุบางกลุ่มกลับมี
อำนาจในการต่อสู้ต่อรองอัตลักษณ์ อาทิ ปฏิเสธอัตลักษณ์ด้านลบคือความอ่อนแอและพึ่งพิง แต่ก็เลือก
ยอมรับอัตลักษณ์บางส่วนที่เหมาะสมกับตน เช่น ความกตัญญู และการเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมชาติ อีกทั้ง
สร้างความหมายใหม่ด้วยการยืนยันความเชี่ยวชาญในบางด้าน โดยที่กลุ่ม OPPY สร้างอัตลักษณ์ “ผู้สูงวัย
หัวใจไฮเทค” ส่วนชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม กำหนดว่า “ผู้สูงอายุคือผู้มีศักยภาพต่อชุมชน” นอกจากนั้น
ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มยังได้ผนวกอัตลักษณ์เดิมของตน เช่น ผู้รู้ ผู้มีฐานะ เพื่อยืนยันตัวตนในแง่บวก

อัตลักษณ์ผู้สูงอายุของสังคมไทยจึงเป็นทั้งอำนาจที่ถูกสังคมกำหนด ในเวลาเดียวกันภายใต้
กรอบที่กำหนดผู้สูงอายุก็ยังสามารถคัดเลือก ต่อรอง รวมถึงประกอบอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ เข้ามาเป็นตัวตน
ของตน

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรีกษาวิทยานิพนธ์หลัก

4985451328 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS : IDENTITY / POWER / DISCOURSE / ELDERLY / COMMUNICATION

KAMJOHN LOUIYAPONG : COMMUNICATION AND IDENTITY

DISCOURSES OF THE ELDERLY IN THAI SOCIETY. THESIS ADVISOR :

ASSOC.PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D., 626 pp.

248180

Adopting a cultural studies theory, this research project aims to examine how old-aged identities are constructed and reconstructed by old persons and other people. To reveal this construction of selves in Thai society, the project draws on Foucault's concept of power and Fairclough's discourse analysis approach, exploring two different elderly communities: the OPY internet community in Bangkok and the old people club in Po-Sai-Gnam district, Phichit province.

The research project proved that Thai old people are defined by five significant institutions, namely, social institutions, medical institutions, the state, economic institutions and media institutions. There are three phases in which identities of the Thai elderly are generated. In the first phase, or in an agricultural period, oldness is regarded to be natural. Inspired by Buddhism, an old-aged person is seen as an expert, a respectful person and a person whose body is decayed by a law of nature. In the second phase, or in an industrial period, elderly people are viewed by the state and medical institutions as vulnerable, and dependent. Thus their identities are crucially disciplined by political power of the state and medical institutions. And in the third phase, or in the period of information society, ageing is (re)constructed and manipulated by media institutions under modern medical knowledge. That is to say, with medical science, old-aged identities can be managed by old people themselves.

Nevertheless, whilst meanings of old people are defined by social mechanisms, old people have a capacity to negotiate with these constructed images and meanings. For instance, although old people embrace respectful and expertise identities, they may reject vulnerable and dependent selves. Members of the OPY internet community construct an identity of "old-aged but hi-tech". Old people in the Po-Sai-Ngam club define themselves to be a contributor to their local village. In this sense, old people produce and reproduce self-identities in a positive way.

Investigating discursive practices of the elderly, this thesis concludes that on the one hand, ageing identities in Thai society are dominated by social power. On the other hand, in these practices, old people, to some extent, have a potential to select, negotiate and articulate their self-identities.

Field of Study : COMMUNICATION ARTS Student's Signature K.
Academic Year : 2010 Advisor's Signature Kanjana

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนก้าวเข้ามาเป็นนักเรียนปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2549 และได้รับทุนการศึกษา “ทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา” อีกทั้ง “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” อันถือเป็นโชคชั้นแรก จากสถาบันอันทรงเกียรติ เมื่อก้าวเข้ามาเรียนก็ได้รับโชคชั้นที่สองสามและสี่ตามลำดับ คือ มีเพื่อนร่วมรุ่นที่ดี ได้รับความเมตตาจากคณาจารย์ และความอนุเคราะห์จากบรรดาเจ้าหน้าที่ของคณะนิเทศศาสตร์ และมหาวิทยาลัย

เมื่อเริ่มงานวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนยังได้โชคชั้นที่ห้า คือ ความเมตตาจาก รศ. ดร.กาญจนา แก้วเทพ กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ทั้งช่วยจุดประกายงานวิจัย แนวคิดทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ แง่มุมมอง และที่สำคัญที่สุดก็คือ อดทนที่จะบ่มเพาะให้ผู้เขียนเกิดพุทธิปัญญา อันเป็นคุณสมบัติอันสำคัญของคนที่เป็ “ครู” ที่หาได้ยากยิ่งในปัจจุบัน นอกจากนั้น ยังโชคที่ดีได้บรรดาคณาจารย์ที่เป็นผู้รู้เชี่ยวชาญโดยตรงกรุณาเป็นประธานและกรรมการวิทยานิพนธ์ นับตั้งแต่ รศ. ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ รศ. ดร.อรรพณ ปิณฑน์โอวาท ศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และ รศ. ดร.สมสุข หินวิมาน ด้วยความขอบคุณยิ่ง

ระหว่างทำวิทยานิพนธ์ยังได้รับโชคชั้นที่หก คือ ได้อ่านงานวิจัยหนังสือ ซึ่งเป็นเสมือนครูอีกคน ผู้เขียนยังได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจนทำให้งานนี้สำเร็จถือเป็นโชคชั้นที่เจ็ด ทั้งกลุ่ม OPpy คือ คุณทรงพล มะลิกุล พล.อ.ท.ดิเรก สังข์สุวรรณ ม.ร.ว.ทิพพาวดี ดุลละลัมพะคุณนถวร ปันยารชุน คุณอรุณี วงศ์วัลภาภรณ์ และคุณรัตโนวรรณ ประเสริฐอัมพร และผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร เช่น ลุงจวน ผลเกิด ลุงหนูดิ่ง ทองภูบาล ลุงณรงค์ แสงจันทร์ ลุงบุญธรรม คำเพชร อีกทั้งผู้ประสานชมรมทั้งสอง คือ คุณสุธีรา จำลองสกุลลักษณ์ และคุณหมอนพวรรณ โฉมสุข โชคชั้นที่แปด ยังได้รับความอนุเคราะห์จากครอบครัว เพื่อนอาจารย์ ลูกศิษย์และเพื่อนได้แก่ คุณอภิรักษ์ ธรรมเสนา คุณพรนลัท ปรัชญากร คุณยุพา ไข้กิจจา จนทำให้งานลุล่วง จึงต้องขอขอบคุณอีกครั้งหนึ่ง

สุดท้ายนี้ การเรียนปริญญาเอก นอกจากทำให้ได้รับความรู้แล้ว ยังทำให้เข้าใจชีวิต ผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยเฉพาะการต่อสู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่อสังขารและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นโชคชั้นที่เก้า และเป็นโชคสูงสุดที่หาไม่ได้หากไม่ได้มาเรียนและทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

งานชิ้นนี้อาจจะมีข้อบกพร่องอยู่หลากหลายแห่ง นั่นก็เนื่องด้วยความเขลาและความอ่อนต่อโลก ซึ่งก็ขอน้อมรับด้วยความยินดี และหากวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ยังพอมีความดีอยู่บ้างขออุทิศให้กับผู้สูงอายุทุกท่านที่เป็นผู้สร้างคุณูปการอันยิ่งใหญ่ให้กับโลกใบนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1. บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1 ผู้สูงอายุในโลกความจริงและโลกวิชาการ	1
1.2 การเดินหน้าศึกษาผู้สูงอายุภายใต้สำนักวัฒนธรรมาศึกษา	4
1.3 เหริยญสองด้านของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ.....	8
1.4 ก้าวสู่คำถามของการศึกษาวาทกรรมผู้สูงอายุไทย	13
2. วัตถุประสงค์	21
3. คำถามนำวิจัย	21
4. กรอบแนวคิด / นิยามปฏิบัติการ	22
5. ขอบเขตการวิจัย	24
6. ประโยชน์ในการวิจัย	25
บทที่ 2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	26
1. ผู้สูงอายุ	27
1.1 ทิศทางแรก การศึกษาผู้สูงอายุตามศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	28
1.2 ทิศทางที่สอง ความแตกต่างของผู้สูงอายุในด้านเวลาและพื้นที่	40
1.3 ทิศทางที่สาม ผู้สูงอายุในสังคมไทย	43
2. อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ.....	51
2.1 ปรัชญาของอัตลักษณ์ และแนวคิดอัตลักษณ์ตามแนวคิดสังคม	
ยุคหลังสมัยใหม่	51
2.2 ฟูโกต์ กับการมองอัตลักษณ์ที่ถูกกำหนดจากอำนาจวาทกรรม.....	53
2.3 การต่อสู้ของอัตลักษณ์ในฟากของปัจเจกบุคคล	57
3. ผู้สูงอายุกับการสื่อสาร.....	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1 ทิศทางแรก การศึกษาระดับการสื่อสารของผู้สูงอายุ	62
3.2 ทิศทางทางที่สอง การศึกษาการสื่อสารของผู้สูงอายุตามเกณฑ์ด้านทฤษฎี	74
4. กรอบการวิจัย.....	90
บทที่ 3. ระเบียบวิธีวิจัย	93
1. การออกแบบงานวิจัย	93
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	93
2.1 วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่สังคมกำหนด	94
2.2 วาทกรรมอัตลักษณ์ที่ผู้สูงอายุกำหนด.....	103
3. วิธีวิจัยและเครื่องมือการวิจัย	104
3.1 การศึกษาตัวบท (text).....	105
3.2 การศึกษาปฏิบัติการวาทกรรม (discourse practice).....	105
3.3 ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice)	106
4. เกณฑ์ในการวิเคราะห์และการเก็บข้อมูล	109
4.1 ตัวบท (text).....	109
4.2 ปฏิบัติการวาทกรรม (discourse practice).....	111
4.3 ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม (socio cultural practice).....	111
5. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล	111
6. การนำเสนองาน	112
บทที่ 4. วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทยผ่านสถาบันหลัก ยุคแรก	
สังคมเกษตรกรรม: ความชราตามธรรมดาโลก.....	114
1. การวิเคราะห์ตัวบท	116
1.1 ประเภทเนื้อหา	116
1.2 ประเภทวาทกรรม	123
1.3 ประเภทสื่อ.....	130
2. ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม	131
2.1 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	131
2.2 มิติด้านการสื่อสาร.....	134

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมอัตลักษณ์.....	137
3.1 อัตลักษณ์.....	137
3.2 ความรู้.....	138
สรุปวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในยุคสังคมเกษตรกรรม.....	138
บทที่ 5. วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทยผ่านสถาบันหลัก ยุคสาม	
สังคมอุตสาหกรรม: การจัดระเบียบความชรา.....	140
1. การวิเคราะห์ตัวบท.....	141
1.1 ประเภทเนื้อหา.....	141
1.2 ประเภทวาทกรรม.....	176
1.3 ประเภทสื่อ.....	197
2. ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม.....	203
2.1 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	204
2.2 มิติด้านรัฐ.....	205
2.3 มิติด้านการแพทย์.....	221
2.4 มิติด้านเศรษฐกิจ.....	223
2.5 มิติด้านการสื่อสาร.....	229
3. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมอัตลักษณ์.....	237
3.1 อัตลักษณ์.....	237
3.2 ความรู้.....	239
สรุปวาทกรรมผู้สูงอายุในยุคสังคมอุตสาหกรรม.....	240
บทที่ 6. วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทยผ่านสถาบันหลัก ยุคสาม	
สังคมข้อมูลข่าวสาร: ความชราที่จัดการได้.....	244
1. การวิเคราะห์ตัวบท.....	245
1.1 ประเภทเนื้อหา.....	245
1.2 ประเภทวาทกรรม.....	266
1.3 ประเภทสื่อ.....	280
2. ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม.....	284

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	284
2.2 มิติด้านรัฐ	287
2.3 มิติด้านการแพทย์	290
2.4 มิติด้านเศรษฐกิจ	296
2.5 มิติด้านการสื่อสาร	299
3. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมอัตลักษณ์	306
3.1 อัตลักษณ์	307
3.2 ความรู้	308
สรุปวาทกรรมผู้สูงอายุในยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร	310
4. บทสรุปอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย	313
บทที่ 7. การสร้างและการต่อสู้อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุกลุ่ม OPpy	321
1. ลักษณะทั่วไปของชมรม OPpy	322
2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของชมรม OPpy	324
3. วิธีการศึกษา	337
4. การวิเคราะห์ตัวบท	338
4.1 ประเภทเนื้อหา	338
4.2 ประเภทวาทกรรม	359
4.3 ประเภทสื่อ	372
5. ปฏิบัติการวาทกรรม	379
5.1 ผู้ผลิต	379
5.2 ผู้รับสาร	382
6. ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม	386
6.1 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	386
6.2 มิติด้านการแพทย์	388
6.3 มิติด้านรัฐ	389
6.4 มิติด้านเศรษฐกิจ	390
6.5 มิติด้านการสื่อสาร	390

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุกลุ่ม OPPY	391
7.1 อัตลักษณ์	391
7.2 ความรู้	395
8. การปะทะและต่อสู้ของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุกลุ่ม OPPY	
ภายใต้กรอบของสังคม	398
8.1 การยอมรับวาทกรรมเดิม	401
8.2 การปฏิเสธวาทกรรมเดิม	403
8.3 การสร้างวาทกรรมใหม่	403
8.4 การผสมวาทกรรมเดิมกับใหม่	404
8.5 การต่อรองกับวาทกรรมเดิม	404
9. ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดอัตลักษณ์ผู้สูงอายุกลุ่ม OPPY	409
9.1 ปัจจัยด้านอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่คนอื่นกำหนดมีความหลากหลาย และปะทะกับอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่กำหนดเอง	409
9.2 ปัจจัยด้านผู้สูงอายุ OPPY	411
10. การปะทะระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่ (หรือความสูงอายุ)	413
11. บทสรุปของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุกลุ่ม OPPY	414
บทที่ 8. การสร้างและการต่อสู้อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม	
จ. พิจิตร	420
1. ลักษณะทั่วไปของชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	421
2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของชมรม	423
3. วิธีการศึกษา	432
4. การวิเคราะห์ตัวบท	434
4.1 ประเภทเนื้อหา	434
4.2 ประเภทวาทกรรม	455
4.3 ประเภทสื่อ	470
5. ปฏิบัติการวาทกรรม	477

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1 ผู้ผลิต	477
5.2 ผู้รับสาร	479
6. ปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม	486
6.1 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	486
6.2 มิติด้านการแพทย์	487
6.3 มิติด้านรัฐ	489
6.4 มิติด้านการสื่อสาร	490
7. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	492
7.1 อัตลักษณ์	492
7.2 ความรู้	496
8. การปะทะและต่อสู้ของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	498
8.1 การยอมรับวาทกรรมเดิม	500
8.2 การปฏิเสธวาทกรรมเดิม	501
8.3 การสร้างวาทกรรมใหม่	503
8.4 การผสมวาทกรรมเดิมกับใหม่	504
8.5 การต่อรองกับวาทกรรมเดิม	505
9. ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดอัตลักษณ์ผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	509
9.1 ปัจจัยด้านอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่คนอื่นกำหนดมีความหลากหลาย และปะทะกับอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่กำหนดเอง	509
9.2 ปัจจัยด้านผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	510
9.3 ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มเป็นชมรม	511
9.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนของชุมชน	512
10. บทสรุปอัตลักษณ์ชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร	513

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
11. การเปรียบเทียบระหว่างอัตลักษณ์ของชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม กับอัตลักษณ์ของชมรม OPPY	518
11.1 เปรียบเทียบการวิเคราะห์วาทกรรม.....	528
11.2 เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้	532
11.3 การปะทะกันของอัตลักษณ์ที่สังคมกำหนดและผู้สูงอายุกำหนด	533
11.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	535
12. บทสรุปการต่อสู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ	538
บทที่ 9. บทสรุปและอภิปรายผล.....	541
1. การสร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุไทยผ่าน สถาบันหลัก 5 แห่ง.....	542
2. การสร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุไทยในเมืองและชนบท ที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ	547
3. ความสัมพันธ์ของวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุไทย	549
4. อำนาจของสถาบันสังคมที่ประกอบสร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ.....	555
4.1 อำนาจที่กำหนดตัวบทและปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม	557
4.2 อัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่หลากหลาย ไม่ต่อเนื่อง-ต่อเนื่อง-เปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง- ย้อนแย้ง แต่โยงใย.	562
4.3 การสร้างความรู้ที่กำหนดอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ	568
4.4 เครือข่ายอำนาจที่กำหนดอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ.....	570
5. การต่อสู้ของอัตลักษณ์ที่ผู้สูงอายุกำหนดภายใต้อำนาจของสถาบัน	574
5.1 การต่อสู้เชิงอำนาจที่กำหนดตัวบท ปฏิบัติการวาทกรรม และ ปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม	575
5.2 การต่อสู้เชิงอำนาจเพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์จากหลายแหล่ง.....	580
5.3 การต่อสู้เชิงอำนาจด้วยการสร้างความรู้เพื่อกำหนดตัวตน.....	585
5.4 การต่อสู้เชิงอำนาจด้วยการสร้างพลังเครือข่าย	585
6. เงื่อนไขของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ และการต่อสู้เชิงอำนาจของผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ.....	587

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.1 เจื่อนไขของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุไทยที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ	587
6.2 การต่อสู้เชิงอำนาจของผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ.....	592
7. ข้อจำกัดการวิจัย	594
8. ข้อเสนอแนะในอนาคต	595
รายการอ้างอิง.....	598
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	626

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจำแนกตามประเภทสื่อ.....	95
ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการศึกษาระหว่างงานวิจัยในอดีตกับการศึกษาในครั้งนี้.....	97
ตารางที่ 3 การคัดเลือกคู่มือผู้สูงอายุที่จะนำมาวิเคราะห์.....	98
ตารางที่ 4 สรุปการวิเคราะห์หาทหกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในยุคแรก สังคมเกษตรกรรม ..	135
ตารางที่ 5 ประชากรโลกและจำนวนผู้สูงอายุ	179
ตารางที่ 6 สรุปการวิเคราะห์หาทหกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในยุคที่สอง สังคมอุตสาหกรรม	232
ตารางที่ 7 สรุปการวิเคราะห์หาทหกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในยุคที่สาม สังคมข้อมูลข่าวสาร	303
ตารางที่ 8 ข้อมูลปัจจัยประชากรศาสตร์ สุขภาวะ และเป้าหมายของสมาชิก ชมรม OPPY	336
ตารางที่ 9 การจำแนกข้อมูลที่จะนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุ	400
ตารางที่ 10 การจำแนกข้อมูลที่จะนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุ	499
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของวาทกรรมอัตลักษณ์ของ ผู้สูงอายุสองกลุ่ม.....	519
ตารางที่ 12 การต่อสู้วาทกรรมอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่ม	549
ตารางที่ 13 วาทกรรมอัตลักษณ์ที่สถาบันกำหนด	557
ตารางที่ 14 วาทกรรมอัตลักษณ์ที่ผู้สูงอายุกำหนด.....	575

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ อำนาจ ความรู้ และการสื่อสาร/วาทกรรม....	6
ภาพที่ 2 กรอบการวิจัย	22
ภาพที่ 3 แนวคิดหลักในงานวิจัยนี้	26
ภาพที่ 4 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์และปัจเจกภาพในแนวคิดหลังสมัยใหม่	58
ภาพที่ 5 การศึกษาวาทกรรมตามแนวทางของแฟร์คลาฟ	84
ภาพที่ 6 กรอบการวิจัย	91
ภาพที่ 7 การศึกษาวาทกรรมตามแนวทางของแฟร์คลาฟ	107
ภาพที่ 8 โฆษณา TRSC.....	149
ภาพที่ 9 โฆษณา Nugeno Men.....	151
ภาพที่ 10 โฆษณา Labseires.....	152
ภาพที่ 11 โฆษณากางเกงยีนส์ John Henry	153
ภาพที่ 12 โฆษณายานต์ตุ้มหมี	164
ภาพที่ 13 โฆษณานมตราหมี	165
ภาพที่ 14 โฆษณา ปตท.....	166
ภาพที่ 15 โฆษณาผ้าอ้อมสำหรับผู้ใหญ่.....	174
ภาพที่ 16 กราฟแสดงจำนวนภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทย	180
ภาพที่ 17 แผนภาพขั้นตอนการบริการผู้สูงอายุในโรงพยาบาลตามหลักเวชศาสตร์ ผู้สูงอายุ.....	181
ภาพที่ 18 โฆษณาสินค้า Loreal.....	187
ภาพที่ 19 ภาพเปรียบเทียบผู้ป่วย	188
ภาพที่ 20 แบบประเมินการพยาบาลผู้สูงอายุ	194
ภาพที่ 21 โฆษณา ยาไวอากร้า	227
ภาพที่ 22 โฆษณา P.S.T คอนโดวิลล์	228
ภาพที่ 23 เคิร์ค ดักลาสใช้คอมพิวเตอร์	258
ภาพที่ 24 ข่าวพัฒนาเทคโนโลยีมือถือสำหรับผู้สูงอายุ	260
ภาพที่ 25 โฆษณามือถือ Cellular 900	261

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 26 โฆษณาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ.....	262
ภาพที่ 27 แผ่นพับกรุงเทพ-แอ่งน้ำ ประกันชีวิต (2552)	263
ภาพที่ 28 ภาพสูตรเคมีอนุโมลอิสระ.....	267
ภาพที่ 29 เซลล์ของมนุษย์.....	269
ภาพที่ 30 สนามพลังงานควอนตัมของมนุษย์.....	269
ภาพที่ 31 โฆษณา Eucerin.....	270
ภาพที่ 32 ศรีมัน ตบะสวจิ มหาราช.....	272
ภาพที่ 33 ข้าวเรื่อง “ไม่หมดไฟ”	273
ภาพที่ 34 เปรียบเทียบสิ่งอาหารและไม้อัดอาหาร	276
ภาพที่ 35 กราฟจากแผ่นพับ กรุงเทพไทยสินเคชั่น (2552)	279
ภาพที่ 36 ปกหนังสือ Young@Heart (2553)	282
ภาพที่ 37 วาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่กำหนดจากสถาบัน.....	313
ภาพที่ 38 นานาอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่กำหนดจากสถาบัน	318
ภาพที่ 39 โครงสร้างคู่แข่งอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ	319
ภาพที่ 40 คุณหญิงชนนี จาติกวณิช	325
ภาพที่ 41 คุณสุธีรา จำลองคุณลักษณ์.....	326
ภาพที่ 42 กลุ่มรักวันอาทิตย์.....	328
ภาพที่ 43 คุณทรงพล มะลิกุล	329
ภาพที่ 44 พล.อ.ท.ดิเรก สังข์สุวรรณ	330
ภาพที่ 45 คุณนฤพร ปันยารชุน.....	331
ภาพที่ 46 มรว.ทิพพาวดี คุณละลัมพะ	332
ภาพที่ 47 คุณอรุณี วงศ์วิภาภรณ์.....	333
ภาพที่ 48 คุณรัตโนวรรณ ประเสริฐอัมพร.....	333
ภาพที่ 49 หนังสือ “บัลลังก์วิปโยคคำฉันท์”.....	342
ภาพที่ 50 การ์ดอวยพรปีใหม่	343
ภาพที่ 51 การ์ดอวยพรปี พ.ศ. 2549.....	348
ภาพที่ 52 คอลัมน์ใน www.happyoppy.com	349

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 53 animation “จงชราอย่างกล้าหาญ”	363
ภาพที่ 54 เว็บไซต์ www.happyoppy.com	376
ภาพที่ 55 การ์ดอวยพรวันเกิด	380
ภาพที่ 56 ปกิวิซีดี “ตามหาสมพิศ”	383
ภาพที่ 57 พิธีปัจฉิมนิเทศ	398
ภาพที่ 58 ลูกจวน ผลเกิด	426
ภาพที่ 59 หมอนพรวรรณ โฉมสุข	428
ภาพที่ 60 ลูกบุญธรรม คำเพชร	429
ภาพที่ 61 ลูกณรงค์ แสงจันทร์	430
ภาพที่ 62 ลูกหนูดี ทองภูบาล	430
ภาพที่ 63 กิจกรรมกลองรำมะนา	441
ภาพที่ 64 กิจกรรมดอกไม้จันทร์	445
ภาพที่ 65 คนในชุมชนช่วยตรวจร่างกายผู้สูงอายุ	449
ภาพที่ 66 กิจกรรมหล่อเทียน	451
ภาพที่ 67 เจดีย์หน้าบ้านลูกจวน ผลเกิด	453
ภาพที่ 68 การตรวจร่างกายผู้สูงอายุ	460
ภาพที่ 69 สมุดบันทึกสุขภาพประจำตัวผู้สูงอายุ	461
ภาพที่ 70 กิจกรรมกลองรำมะนา	474
ภาพที่ 71 กิจกรรมหล่อเทียน	475
ภาพที่ 72 กิจกรรมสอนดนตรี	476
ภาพที่ 73 นานาอัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่ถูกกำหนดจากสถาบัน	546
ภาพที่ 74 การปะทะกันระหว่างอัตลักษณ์ที่สถาบันกำหนดกับผู้สูงอายุกำหนดเอง	554
ภาพที่ 75 The Beauty II	565
ภาพที่ 76 โครงสร้างคู่แข่งของอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ	567
ภาพที่ 77 เครือข่ายอำนาจของวาทกรรมความอ่อนแอของผู้สูงอายุ	570
ภาพที่ 78 เครือข่ายอำนาจของวาทกรรมกตัญญูต่อผู้สูงอายุ	571
ภาพที่ 79 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผู้สูงอายุมาจากแหล่งที่หลากหลาย	582

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 80 อัตลักษณ์ผู้สูงอายุที่ไม่หยุดนิ่ง	584
ภาพที่ 81 ความหลากหลายของผู้สูงอายุในสังคมไทย	592